

In memoriam: Slavko Marjanac (1922. - 2003.)

U 81. godini svog života zauvijek nas je napustio Slavko Marjanac, filmski umjetnik, planinar i doajen hrvatske speleologije.

Rođen je u Osijeku 7. travnja 1922. U Zagrebu je 1943. završio Domobransku akademiju i postao domobranskim časnikom. Vojnički poziv, međutim, nije ga privlačio pa se počeo baviti crtanjem. Odmah poslije rata zaposlio se u ondašnjem humorističkom tjedniku Kerempuh gdje se počeo raditi prvi crtani film, u kojem je i on sudjelovao. Bio je suosnivač Studija za crtani film u Zagrebu, a radio je istovremeno i u Zora-filmu. U Zagreb-film je prešao 1960. i u njemu radio do umirovljenja 1982. U međuvremenu je bio pokretač Studija crtanog filma u Beogradu i Istanbulu, a 25 godina je bio stalni suradnik Zagrebačke mljekare (poslije Tvornice sladoleda Ledo; zaštitni znak sladoleda Ledo - onaj simpatični medo Ledo - njegovo je djelo). Nakon umirovljenja radio je likovne ilustracije za razne naručitelje (najviše kalendare), ali se bavio i graviranjem portreta u granitu.

Svojim radom stekao je status filmskog umjetnika - animatora. Za svoj doprinos crtanom filmu, na 14. međunarodnom Festivalu animiranog filma, održanog u Zagrebu 23. lipnja 2000., dobio je počasnu diplomu.

Umro je u Zagrebu 30. ožujka 2003. nakon kratke i teške bolesti.

Planinariti je počeo samostalno, odmah po završetku drugog svjetskog rata, sve do 1948. tj. do osnivanja prvog planinarskog društva nakon rata - Planinarskog društva »Zagreb« u Zagrebu i već je tada počeo istraživati i špilje. Kada je 15. studenog 1949. u PD »Zagreb« osnovana Speleološka sekcija, Slavko je odmah postao njezinim članom i bio izabran za tajnika. Zbog boljih uvjeta rada u PD »Željezničar« (osnovanom 20. siječnja 1950.) s većinom članova prešao je u novo društvo i tu 4. svibnja 1950. bio suosnivačem Speleološke sekcije.

Od tada je, kao i većina drugih članova SS, odlazio u planine radi uživanja u prirodi, ali i radi istraživanja špilja i jama, što ga je privlačilo više. Ipak je kao planinar obišao gotovo sve naše planine - slavonske, zagorske, žumberačke, gorsko-kotarske, ličke i dalmatinske (s otocima) i sudjelovao na nekoliko planinarskih sletova u Hrvatskoj, ali također mnoge planine u Sloveniji, Srbiji te u Bosni i Hercegovini. Zajedno s drugim članovima SS više je puta

sudjelovao u obnovi planinarskog doma na Oštrcu i preuređenju prostorija SS.

Nama speleolozima značajan je njegov speleološki rad. Već od prvih dana pokazao je svoje organizatorske sposobnosti, pa je obavljao mnoge dužnosti u svojoj SS, ali i izvan nje. Najprije je bio tajnik SS u PD »Zagreb« (1949.-1950.), zatim tajnik SS u PD »Željezničar« (1950.-1951.), pa pročelnik SS (1953.-1956.) i tehnički referent SS (1957.-1958.). U SS je 1953. pokrenuo izlaženje »Speleologa«, prvog speleološkog časopisa u Hrvatskoj i Jugoslaviji, koji izlazi do danas, a kojemu je bio glavni i odgovorni urednik do 1957. Razmjenom za taj časopis SS je počela stvarati bogatu speleološku biblioteku, danas najbogatiju u Hrvatskoj. U okviru velike planinarske izložbe 1955. Slavko je postavio i prvu speleološku izložbu u Hrvatskoj, koja je tada bila velika promidžba za speleologiju. U Planinarskom savezu Hrvatske je 1956. osnovao Komisiju za speleologiju i time ostvario koordinaciju rada svih tadašnjih SS u Hrvatskoj. Bio je ujedno i prvi pročelnik KS PSH i tu dužnost obavljao do 1958. kada je zbog posla otišao u inozemstvo (do 1961). Istovremeno je promijenio naziv Speleološka sekcija u Speleološki odsjek kao višu organizacijsku udružbu.

Kada je 1954. osnovano Speleološko društvo Hrvatske, kao najviša speleološka udruga u Hrvatskoj, Slavko je biran u njeno vodstvo (1954.-1957.) i bio tajnik. Osim toga, kako su 1950. u špilji Veternici započela paleontološka iskapanja, koja je u prvo vrijeme vodio on (pod nadzorom ljudi iz Antropološkog zavoda u Zagrebu), bio je i članom Komisije za zaštitu špilje Veternice.

U tom razdoblju (1950.-1957.) održao je više predavanja o speleologiji u PD »Zagreb« i PD »Željezničar«, kao i u Narodnom sveučilištu »Moša Pijade« u Zagrebu, ali također i u Tuzli članovima Akademskog speleološkog društva »Bosna«.

Slavko je bio vođa, predavač i instruktor prvog speleološkog seminara u Hrvatskoj održanog 1956. u špilji Veternici za članove ASD »Bosna« iz Tuzle i članove SS PD Željezničar«. Godinu dana poslije završio je alpinistički tečaj i iste (1957.) godine u Ogulinu organizirao Prvi republički speleološki tečaj za članove svih hrvatskih SO-a, kojemu je opet bio i vođa i predavač i instruktor.

Kao speleolog sudjelovao je u istraživanju važnih i danas poznatih špilja i jama u Hrvatskoj, od kojih su neke nakon toga uređene za turističke posjete.

Ukupno je posjetio ili istražio oko 220 raznih špilja i jama, a u nekima je bio više puta. Slavko je bio član ekipe koja je pomoću speleoloških ljestvica 1955. svladala jamu Mandelaju kod Oštarija, duboku 85 m (tada velik podvig), a bio je i prvi hrvatski speleolog koji je svladao okomicu veću od 200 m - u jami Čudinki u Lici, dubokoj 203 m (s pomoću speleološkog vitla. Sudjelovao je u više speleoloških istraživanja koja je organizirala JAZU u Gorskom kotaru, Lici i Dalmaciji (po otocima). Na svim je istraživanjima izrađivao nacрте i fotografirao zanimljive detalje.

Kao predstavnik SS 1953. je sudjelovao na Prvom jugoslavenskom speleološkom kongresu u Postojni, gdje je uspostavio suradnju s Jamarskom sekcijom Planinskog društva »Željezničar« iz Ljubljane, koja je rezultirala razmjenom speleologa u speleološkim istraživanjima.

Iako nakon povratka iz inozemstva 1961. više nije odlazio na speleološka istraživanja, do prije de-

setak godina bio je stalno prisutan u SO-u, gdje je svojim savjetima, i naoko malim doprinosima pomagao i poticao speleološki rad. Podrška koju je nesebično davao svojim nasljednicima nije mjerljiva, jer se ne može izraziti u obliku nekog brojčanog podatka, ali je bila vrijedna i korisna.

Za bolje razumijevanje pionirskog rada Slavka Marjanca potrebno je podsjetiti se na stanje razvoja speleologije i društvenih odnosa u njegovo vrijeme (1949.-1958.). To je bilo razdoblje posvemašnje neimaštine i nedostatka bilo kakvog uzora u speleološkom radu. U prvim danima tek osnovane SS svi su članovi imali veliku volju da se bave speleologijom, ali je malo tko znao kako, odnosno koji sadržaj dati svom radu. Slavko je bio jedan o onih koji su speleologiji svojim poticajem dali koristan sadržaj, tj. osim samog posjećivanja špilja on je organizirao prava speleološka istraživanja i nakon toga stvaranje dokumentacije o njima. Rad u SS/SO-u uspio je organizirati tako da je svatko sa zadovoljstvom obavljao svoju dužnost, jer je u rukovođenje uveo dogovor kao sredstvo za ostvarivanje ciljeva.

Organiziranost rada u SS/SO-u PD »Željezničar« postala je uzor drugima, naročito vođenja arhive (skupljanje podataka o svim akcijama), katastra špilja i jama (nacrti, zapisnici s istraživanja), karto-teke špiljske faune, biblioteke, filmoteke i dr. To je bilo vrlo važno, jer su druge SS u Hrvatskoj u to doba lutale tražeći najbolje rješenje, budući da uzora od prije nije bilo.

Objavio je tridesetak stručnih članaka, vijesti i osvrta u časopisima Speleolog (najviše) i Naše planine u Zagrebu te Naše jame u Ljubljani.

Zbog njegovih zasluga SO ga je 1973. proglasio za svog počasnog člana.

Za svoj rad primio je više priznanja i zahvalnica od matičnog PD-a i SO-a, pa tako Zlatni znak PSH 1975. i Spomen karbitku SO-a 1978. Kao najviše speleološko priznanje u Hrvatskoj, na Devetom jugoslavenskom speleološkom kongresu u Karlovcu 1984. SDH mu je dodijelio diplomu i plaketu »Dr. Josip Poljak«.

Vlado Božić